

1. UVOD

Evropska unija predstavlja porodicu Evropskih demokratskih zemalja koje su se obavezale na zajednički rad u cilju mira i prosperiteta. Evropska unija nije država koja bi trebala zamijeniti postojeće države ali raspon njenog uticaja istovremeno nadilazi raspon uticaja drugih međunarodnih organizacija¹. Sve dok se ideja o ujedinjenoj Evropi nije iskristalizovala u politički projekt i postala dugoročan politički cilj zemalja članica Evropske zajednice, ona je živjela samo u krugovima filozofa i navjestitelja budućnosti. Zamisao o Sjedinjenim Državama Evrope je već u vrijeme Victora Hugoa bila samo ideal o kojem su sanjali humanisti i pacifisti, a koji je brutalno osporen tragičnim sukobima koji su razdirali evropski kontinent tokom prve polovine 20. vijeka². Tek su razmišljanja koja su se rodila iz pokreta otpora totalitarizmu za vrijeme Drugog svjetskog rata podstakla nicanje koncepta o takvoj organizaciji suživota na kontinentu koji bi mogao nadići nacionalne antagonizme. Altiero Spinelli, talijanski federalist i Jean Monnet drže se idejnim začetnicima Schumanovog plana koji je 1950. godine doveo do stvaranja Evropske zajednice za uglj i čelik. Oni su bili na čelu dviju najvažnijih intelektualnih struja koje su definisale proces evropske integracije na načelu federacije koji se temeljio na dijalogu i načelu komplementarnosti među lokalnim, regionalnim, nacionalnim i evropskim vlastima te funkcionalističkom konceptu o postepenom prenosu suverenih prava od nacionalnih do regionalnih upravnih tijela. Danas ova dva koncepta ujedinjuje uvjerenje da, pored nacionalnih i regionalnih vlasti, moraju postojati nezavisne, demokratske evropske institucije koje su nadležne za donošenje odluka u onim područjima gdje je zajedničko djelovanje efikasnije od djelovanja svake pojedine zemlje članice zasebno: jedinstveno tržište, monetarni sistem, ekonomsko i društveno povezivanje, zapošljavanje, zaštita okoline, spoljna politika i odbrana, te stvaranje mira i sigurnosti.

Evropska unija 1998. godine je rezultat napora koji od 1950. godine ulažu zagovaratelji i ideje o ujedinjenoj Evropi. Evropska unija je usavršen oblik multisektoralnog ujedinjenja, a njena se nadležnost prostire na ekonomiju, industriju, socijalna pitanja, politiku, građanska prava i spoljnu politiku zemalja članica. Ustavni temelji Evropske unije su Pariški ugovor o osnivanju Evropske zajednice za uglj i čelik iz 1951. godine, Rimski ugovori o osnivanju Evropske

¹ Priručnik o Evropskoj uniji za državne službenike u Republici Hrvatskoj, Zagreb 2006 godine

² Pascal Fontaine, Evropska unija u 10 lekcija, Zagreb 1998 godine

ekonomske zajednice i Evropske zajednice za atomsku energiju iz 1957. godine. Rimski ugovori su izmijenjeni Jedinim evropskim aktom iz 1986. godine i Ugovorom iz Maastrichta o Evropskoj uniji iz 1992. godine, te konačno Amsterdamskim ugovorom iz 1997. godine. Ovi ugovori vezuju zemlje članice čvršće nego međunarodnopravni ugovori sklopljeni između suverenim državama. Evropska unija stvara zakone koji se mogu direktno primjeniti na njene građane i tako osigurati njihova prava. U samom začetku Zajednica je bila ograničena na stvaranje zajedničkog tržišta za uglj i čelik za šest država osnivača (Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luxembourg i Nizozemska). U poslijeratnom razdoblju, svrha zajednice bila je očuvanje mira, budući da je uspjela zajedno okupiti i pobjednike i gubitnike evropskog rata unutar jedne institucionalne strukture koja im je omogućila da sarađuju kao ravnopravni partneri. 1957. godine, tri godine nakon što je francuski nacionalni parlament odbacio prijedlog o osnivanju Evropske odbrambene zajednice, šest država odlučilo je osnovati ekonomsku zajednicu koja će počivati na slobodnoj razmjeni roba i usluga, te slobodnom kretanju ljudi. Carine na međusobnu trgovinu ukinute su 1. juna 1968. godine, a odrednice zajedničke politike, posebno poljoprivredne i trgovinske, bile su ostvarene krajem iste decenije. Uspjeh šestočlane zajednice podstakao je Dansku, Irsku i Veliku Britaniju da podnesu molbe za pristup Zajednici.